

Витяг щодо релігійної ситуації в Криму з [Доповіді правозахисних організацій «Права людини в Україні – 2014»](#)

Окупація Кримського півострову супроводжувалася, по-перше, одночасною повною зміною правового поля на законодавство РФ, яке привнесло погіршення та обмеження свободи слова, свободи висловлення думок, свободи мирних зборів та інше. А, по-друге – системними репресіями через кримінальне та адміністративне переслідування проукраїнських активістів та населення.

З 2014 року РФ значно ускладнила та погіршила законодавство з свободи вираження поглядів, міграції, що наразі становить небезпеку для кримчан. <...>

Особливу загрозу для свободи думки становлять нормативні приписи щодо протидії екстремістської діяльності, якими введено поняття екстремістських матеріалів [1]. В Криму почав роботу Центр протидії екстремізму, який фактично займається переслідуваннями громадян, які висловлюють незгоду з новою владою. Під приводом боротьби з екстремізмом окупаційна влада у Криму переслідує також представників проукраїнські налаштованих релігійних організацій.

15 березня 2014 року греко-католицького священника Миколу Квича було незаконно затримано представниками кримської влади безпосередньо у храмі парафії Успіння Пресвятої Богородиці міста Севастополя, що супроводжувалось свідомим оскверненням релігійних святинь храму, незаконним арештом із застосуванням фізичного насильства, незаконним обшуком приватного помешкання священника, його незаконним допитом протягом 8 годин з елементами тортур, дискримінацією за релігійною ознакою та ознакою мови (заборона використовувати українську мову) та надуманими звинуваченнями в екстремізмі з перспективою засудження до 15-річного ув'язнення [2]. З цих причин ввечері 16 березня священник Микола Квич був змушений покинути Крим, оскільки існувала реальна загроза його здоров'ю та життю у зв'язку із його священницькою діяльністю та належністю до УГКЦ. Через такого роду погрози священники УГКЦ з Ялти, Євпаторії, Керчі, Сімферополя також були змушені вивезти свої родини у безпечне місце за межі Криму протягом першої половини березня 2014 року.

Кримська влада ухвалила рішення про підняття орендної плати за приміщення по вулиці Севастопольській у м. Сімферополь, в яких розташований Кафедральний собор Святих рівноапостольних князя Володимира і княгині Ольги УПЦ КП. У результаті головний собор Київського Патріархату в Криму опинився під загрозою закриття через непосильну для віруючих оренду плати, яка, за словами архієпископа Климента, збільшилася у 600

тисяч разів [3].

На території Криму пройшла серія обшуків в мечетях, медресе і приватних будинках мусульман, в ході яких силовики шукали так звану екстремістську літературу, в тому числі користуючись тим, що нещодавно ця література не була екстремістською в українському Криму.

24 червня в селі Кольчугіно Симферопольського району в будівлю медресе при Духовному управлінні мусульман Криму (ДУМК) увірвалися озброєні люди в масках, які провели обшук, вилучили кілька комп'ютерів, заарештували заступника директора медресе Айдера Османова. На момент захоплення в релігійному навчальному закладі перебувало 13 учнів та два викладача. Прес-секретар ДУМК Айдер Аджимамбетов повідомив, що озброєні люди – це співробітники російського підрозділу спеціального призначення «Беркут». За його словами, обшук проводив російський «Центр боротьби з екстремізмом», а всі попередні дні в Криму велася запекла інформаційна підготовка до пошуку «екстремістів» [4].

В той же час органи влади практично не реагують на факти нападів невідомих осіб на релігійні споруди кримчан. Так, 01 червня 2014 р. о 8:00 в с. Перевальному Симферопольського району група озброєних бандитів у формі російських козаків виламала двері, незаконно проникла в приміщення храму Покрови Пресвятої Богородиці УПЦ КП й знищила православні реліквії. 13 червня у с. Лугове Симферопольського району невідомі підпалили мечеть «Чукурча-джамі». За інформацією російського МВС, підпал стався близько 05:00 ранку внаслідок попадання кількох «коктейлів Молотова». В результаті постраждав фасад мечеті. Відзначається, що поруч на паркані зловмисники намалювали фашистську свастику і дату підпалу [5].

Окремою проблемою стала вимога окупаційної влади Росії щодо обов'язкової перереєстрації усіх релігійних організацій в Криму згідно з російським законодавством до 01 січня 2015 р.

Зокрема, діючі положення Федерального Закону РФ від 05.05.2014 року № 124-ФЗ щодо містять наступні дискримінаційні обмеження, які порушують права віруючих на колективне сповідання віри:

1. □ Перереєстрація релігійних організацій згідно законодавства РФ можлива лише за виконання однієї з двох умов:

- 1) входження до складу існуючої в Росії централізованої релігійної організації відповідного віросповідного напрямку; або
- 2) проходження державної релігієзнавчої експертизи в порядку, передбаченому наказом Мін'юсту Росії від 18.02.2009 року № 53 «Про державну релігієзнавчу експертизу».

2. □ Релігійні організації Криму мають подати на реєстрацію нову редакцію свого статуту,

який повинен відповідати усім вимогам російського законодавства.

3. Крім цього, згідно вимог Мін'юсту Росії при перереєстрації місцевих і централізованих релігійних організацій необхідно надати оригінал діючої редакції статуту релігійної організації, зареєстрованої у відповідності з українським законодавством і документ, що підтверджує її реєстрацію як юридичної особи (для ознайомлення з наступним поверненням заявнику). Така вимога не передбачена законодавством Росії, що дає підстави вбачати в цьому приховані ризики для віруючих і релігійних громад.

4. Згідно Федерального закону РФ від 26.09.1997 року № 125-ФЗ заснувати релігійну організацію зі статусом юридичної особи можуть лише громадяни Росії. Відтак, ця вимога примушує віруючих мешканців Криму приймати російське громадянство, а у разі відмови – вони фактично позбавляються права на об'єднання в релігійну організацію з правоздатністю юридичної особи.

5. Виникла загроза для збереження права власності та реалізації майнових прав на культові споруди та інше майно тих релігійних громад, які не перереєструвалися з причини:

- 1) не входження до складу існуючої в Росії централізованої релігійної організації;
- 2) не проходження державної релігієзнавчої експертизи;
- 3) невідповідності нової редакції статуту вимогам російського законодавства;
- 4) відмови віруючих прийняти громадянство Російської Федерації.

6. На відміну від законодавства України, яке не висуває ніяких умов для діяльності релігійних громад без статусу юридичної особи, Федеральний закон РФ від 26.09.1997 року № 125-ФЗ вимагає від засновників фактично пройти повноцінну процедуру зі створення релігійної громади навіть задля діяльності без статусу юридичної особи. Очевидно, що ця вимога корелюється з обмеженням у державній реєстрації тих незалежних релігійних громад, що існують менше ніж 15 років, унеможлиблюючи діяльність громади без входження до складу якогось із російських релігійних центрів. Таким чином, застосування на території АР Крим російського законодавства в сфері свободи совісті та діяльності релігійних організацій обмежує та звужує зміст прав і свобод громадян України у порівнянні з законодавством України. Виходячи з цього, можна очікувати, що ця проблематика у найближчі роки стане предметом розгляду Європейського Суду з прав людини.

Рекомендації

<...>

6. Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України та відповідним профільним міністерствам, із залученням громадськості, розробити та системно впроваджувати державну стратегію дій щодо захисту та відновлення прав та свобод громадян України, що постійно перебувають на тимчасово окупованій території або тимчасово вимушено перемістилися з неї.

7. Кабінету Міністрів України та Міністерству закордонних справ вжити необхідних заходів щодо створення та організації постійної роботи офіційної міжнародної місії з моніторингу дотримання прав людини на тимчасово окупованій території Кримського півострова.

8. Кабінету Міністрів України забезпечити розробку та реалізацію механізмів підтримки національними громадами України відповідних національних меншин на окупованому півострові, що піддаються утискам з боку окупаційної влади Кримського півострову.

9. Кабінету Міністрів України доручити Міністерству юстиції України разом із Міністерством культури України розробити стратегію захисту та відновлення порушених прав на свободу совісті та віросповідання на тимчасово окупованій території Криму. Стратегія має включати практичні заходи і рекомендації для громадян та релігійних організацій щодо методології документування порушень і завданих збитків, оформлення заяв до міжнародних інституцій та моніторингових місій, підготовки позовів до Європейського Суду з прав людини.

Максим ВАСИН , виконавчий директор Інституту релігійної свободи

Посилання на джерела:

1. ФЗ від 25.07.2002 року № 114-ФЗ «Про протидію екстремістській діяльності».
2. Отець Микола Квич: «Мене звинуватили в тому, що я спонсую Військово-морські сили України»: http://news.ugcc.ua/interview/otets_mikola_kvich_mene_zvinuvatili_v_tomu_shcho_ya_sponsoruyu_v%D1%96yskovomorsk%D1%96_sili_ukraini_69688.html
3. Про це зазначено в зверненні архієпископа Сімферопольського та Кримського Климента (в миру Куш Павло Миколайович), опублікованому на офіційному сайті Київської Патріархії: <http://www.cerkva.info/uk/news/churchasociety/4949-arkhiepklyment-zaiava.html>
4. В Криму вооруженные люди захватили медресе: <http://atn.ua/proisshestiya/v-krymu-vooruzhennyye-lyudi-zahvatili-medrese>
5. Відео нападу на храм УПЦ КП у с. Перевальне: <http://inforesist.org/video-kak-proisxodil-zavat-xrama-v-perevalnom/>
Репортаж Агентства QNA «Кримські Новини» та свідчення імама мечеті «Чукурча-джами» Мухаммеда Ісламова: <https://www.youtube.com/watch?v=Mr4ta0HociY>

Підписуйтесь на сторінку ІРС в [Facebook](#) і [Twitter](#) – експертний погляд на законодавство і релігійне життя в Україні та світі.

Інститут релігійної свободи, Київ

www.irs.in.ua